

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 12.10.2006
COM(2006) 589 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPADOMEI
(NEOFICIĀLĀ SANĀKSME LAHTI – SOMIJĀ 2006. gada 20. oktobrī)**

Jauninājumus veicinoša, moderna Eiropa

I. IEVADS

Konkurences vide pasaulē samērā īsā laika posmā ir kļuvusi daudz intensīvāka, jo aizvien vairāk valstu ir ienākušas globālajā tirgū. Tiekoties pagājušā gada oktobrī Hemptonkortā, valstu un valdību vadītāji atzina, ka, lai gūtu panākumus pasaules ekonomikā un sasniegtu mūsu dzīves līmeņa uzturēšanai vajadzīgos izaugsmes tempus, lai stiprinātu mūsu dzīves līmeni, Eiropai ir vairāk jāizmanto jaunrades spēks un spēja zināšanas pārvērst augstas kvalitātes produktos, pakalpojumos un jaunos uzņēmējdarbības modeļos, pēc kuriem pasaulē ir liels pieprasījums. Sasniegumi jauninājumu jomā būs centrālais jautājums atjaunotajā Lisabonas stratēģijā izaugsmei un darbavietām.

Eiropa var lepoties ar izgudrojumiem, kuri ir uzlabojuši cilvēku dzīvi visā pasaulē: no dzīvību glābjošiem medikamentiem līdz modernām mobilām tehnoloģijām. Jauninājumi ir svarīgs elements tādu mūsdienu problēmu risināšanā kā klimata pārmaiņas, slimību atklāšana un profilakse, pārapdzīvotība, nedrošība un sociālā atstumtība.

Komisija jau ir iesniegusi vispārēju plānu, lai veicinātu jauninājumus Eiropā, un 10 punktu rīcības plānu¹, lai veicinātu nesen Konkurētspējas padomē apspriestos jauninājumus. Šajā dokumentā ir koncentrēta uzmanība uz atsevišķiem būtiskiem Eiropas mēroga jautājumiem, kuri, ja tos vairāk atbalstītu valstu un valdību vadītāji, samērā īsā laika posmā varētu sniegt būtiskus rezultātus.

II. KĀDS IR STĀVOKLIS EIROPĀ?

Jauninājumu jomā ES kopumā atpaliek no tās galvenajiem konkurentiem, kaut gan dažas dalībvalstis ir starp visnovatoriskām valstīm pasaulē. Ķīna un Indija, kas jau ilgi konkurē ar mums darbietilpīgo nozaru jomā, šobrīd strauji attīstās jauninājumu un tehnoloģiju jomā. Ekonomikas reformas minētajās un citās valstīs ar strauji augošu ekonomiku pārvērš šīs valstis nopietnos konkurentos vairākās strauji augošās nozarēs. Vairākas valstis ar strauji augošu ekonomiku savu stratēģiju koncentrē uz jauninājumiem, veicot ievērojamus ieguldījumus augsto tehnoloģiju infrastruktūrā un izglītojot lielu skaitu talantīgu, augsti kvalificētu darbinieku.

Eiropai un tās dalībvalstīm ir daudz priekšrocību attiecībā uz jauninājumiem. Taču mūs iespaido vairāki paradoksi:

- mēs izgudrojam, bet neizmantojam mūsu izgudrojumus, lai radītu jaunus produktus, darbavietas un patentus;
- ir ļoti daudz mazu uzņēmumu ar augstu jauninājumu potenciālu, bet tie nekļūst par lieliem un globāli veiksmīgiem uzņēmumiem;
- atsevišķās nozarēs, kā telekomunikācijas, informācijas un saziņas tehnoloģijas jauninājumu ieviešana ir būtiski ietekmējusi produktivitāti, taču citās nozarēs, piemēram, finanšu pakalpojumi un sadales tirdzniecība, tas nav noticis.

---

1 „Zināšanu izmantošana praksē. Plaša mēroga inovācijas stratēģija ES”, COM (2006) 502, galīgā redakcija, 13.9.2006.

Pastāv vairāki jauninājumu virzītājspēki:

Pirmkārt, ir kritiski svarīgi nodrošināt kvalitatīvu izglītības sistēmu, lai pilsoņi spētu risināt globalizācijas izaicinājumu radītās problēmas. Galu galā, ja uzņēmumi nevarēs atrast attiecīgas kvalifikācijas darbiniekus Eiropā, tie veiks ieguldījumus cituviet. Vidusmēra pieaugušais ES ir ievērojami mazāk izglītots nekā vidusmēra pieaugušais citās rūpnieciski attīstītās valstīs². Mūsu ieguldījumi augstākajā izglītībā ir mazāki nekā mūsu konkurentiem.

Agrāk iegūtās zināšanas cilvēki varēja izmantot vairākas desmitgades. Tagad cilvēkiem pastāvīgi ir jāatjauno savas prasmes, taču mēs joprojām pietiekami neveicinām nepārtraukto izglītību un pārkvalificēšanās programmas.

Eiropas Savienība, kā arī citas pasaules daļas piedzīvos lielas demogrāfiskās izmaiņas, kad novecos piecdesmitajos gados dzimusi paaudze. Laikposmā no šodienas līdz 2030. gadam iedzīvotāju skaits darbības vecumā samazināsies par 6,8 %. Tas saasinās kvalificētu darbinieku trūkuma problēmu. Daudzās dalībvalstīs jau tagad trūkst augsti kvalificētu darbinieku, jo īpaši pētnieku un zinātnu un inženiertehnisko fakultāšu absolventu, kas nodrošina tehnoloģiju attīstību.

Demogrāfiskām izmaiņām būs plašākas sekas Eiropā. Mazāk nekā 20 gadu laikā aptuveni puse Eiropas iedzīvotāju būs vecāki par 50 gadiem; šodien šis skaits veido vienu trešdaļu; jaunu cilvēku skaita samazinājums neizbēgami ietekmēs sabiedrības spēju veikt reformas un jauninājumus.

Iespējams, ka mūsu izglītības sistēmu lielākā problēma ir organizatoriskajā jomā. Eiropas izglītības sistēma ir sadrumstalota; universitātes savstarpēji nesadarbojas tādā mērā, kā to vajadzētu. ASV un Japānā daudzi veiksmīgi jauninājumi ir radušies, universitātēm cieši sadarbojoties ar uzņēmumiem. Eiropa ir iesaistījies šajā procesā diezgan vēlu, un tai ir daudz kas iekavēts.

Vēl viens traucēklis augstākam jauninājumu līmenim ir tas, ka ieguldījumi pētniecības un attīstības jomā Eiropā ir daudz zemāki nekā citās rūpnieciski attīstītajās valstīs. Ja tiks īstenoti dalībvalstu ieguldījumi, tad sagaidāms, ka līdz 2010. gadam ieguldījumi pētniecības un attīstības jomā Eiropā no šodienas līmeņa — 1,9 % no IKP — sasniegs 2,6 % no IKP³. Bet, lai to sasniegtu, gan valstu, gan ES mērogā būs jāiegulda lielus pūliņus, lai Eiropu padarītu daudz pievilcīgāku ieguldījumiem pētniecības un attīstības jomā. Ieguldījumu deficītu Eiropā pētniecības jomā rada galvenokārt daudz zemāki privātā sektora ieguldījumi pētniecības un attīstības jomā, kas savukārt atspoguļo mazāk izdevīgus pamatnosacījumus un bažas par rentabilitāti.

Visbeidzot, daudzās jomās joprojām ir šķēršļi, kas traucē ekonomikas dinamisku attīstību. Daudzi uzņēmumi atsevišķos tirgos saskaras ar piekļuves ierobežojumiem, nepietiekamu riska kapitālu un problemātiskiem punktiem reglamentējošajos noteikumos, vai birokrātiju, kas traucē jauninājumiem un ideju izplatīšanai. Turklāt novecojušas struktūras un paražas apgrūtina pielāgošanos straujajām izmaiņām.

---

² Piemēram 2005. gadā tikai 22,8 % ES iedzīvotāji darbības vecumā (25-64) bija ieguvuši augstāko izglītību salīdzinājumā ar 39 % ASV un 37% Japānā (avoti: Eurostat, ESAO).

³ Vispārējais ES pētniecības un attīstības mērķis 2010. gadam ir 3 % (no kuriem 2 % attiecas uz privāto sektoru un 1 % uz publisko sektoru).

III. EIROPAS JAUNINĀJUMU POTENCIĀLA VEICINĀŠANA

Lai gan tehnoloģiski jauninājumi ir svarīgi, tikpat lielas attīstības iespējas ir ar tehnoloģijām nesaistītiem jauninājumiem, piemēram, izmaiņas uzņēmējdarbības modeļos, labāks dizains un procesa organizācija. Bieži ir vajadzīgas organizatoriskās izmaiņas, lai gūtu labākus tehnoloģiskos sasniegumus.

Rīcība turpmāk tekstā minētajās jomās ievērojami palielinātu Eiropas novatoriskās spējas.

1) Panākt Eiropas vadošo lomu nākotnes stratēģiskajās tehnoloģijās

Šobrīd Eiropā ir raksturīga ierobežotu resursu problēma⁴. Eiropas tehnoloģiju platformas (ETP) ir labs instruments lielākai sadarbībai un kritiskā apjoma sasniegšanai. Tās vieno plašu publiskā un privātā sektora dalībnieku loku, lai noteiktu un īstenotu ilgtermiņa izpēti un tehnoloģiju programmas. ETP no paša sākuma pievēršas pamatnosacījumiem pētniecības un attīstības darba rezultātu veiksmīgai ieviešanai tirgū. Stingra apņemšanās no valstu un reģionālām publiskām iestādēm palīdzēt ETP īstenot savus mērķus nodrošinās lielākas izredzes panākumiem.

Dažām ETP pamatmērķu sasniegšanā, radot „Kopīgo tehnoloģiju iniciatīvu” (KTI), tagad ir jāveido ciešas partnerattiecības starp valsts un privāto sektoru, kas ieguldījumiem izpētē nodrošinās augstākas un stabilākas saistības ilgākam periodam.

Daudzsološās jomas, kurās ir jāuzsāk KTI:

- ūdeņradis un kurināmā elementi,
- nanoelektronika,
- novatoriskās zāles,
- iegultās datorsistēmas,
- aeronautika un gaisa satiksme („nepiesārņotā gaisa telpa”),
- vides un drošības globālā uzraudzība (*GMES*).

Eiropas rūpniecības nozare ir gatava ieguldīt ievērojamas summas, lai īstenotu šīs iniciatīvas, ja šie ieguldījumi atbilstu ES finansējumam (izmantojot 7. pamatprogrammu), ko papildinātu atsevišķu dalībvalstu ieguldījumi. Uz stabiliem ekonomiskiem un labas pārvaldības pamatiem balstītu augstu mērķu partnerattiecību starp valsts un privāto sektoru izveidošana ir iespēja, ko mēs nevaram atļauties palaist garām, ja vēlamies, lai Eiropai nākotnē būtu vadošā loma tehnoloģiju jomā. Eiropas Tehnoloģiju institūts varētu balstīties uz iniciatīvam šajās un citās daudzsološajās jomās.

Savā ikgadējā ziņojumā par izaugsmi un darba vietu stratēģiju šā gada beigās Komisija iekļaus plānu prioritāro KTI agrīnai ieviešanai.

2) Ciešākas saiknes radīšana starp universitātēm, pētniecības un uzņēmējdarbības aprindām

Agrāk universitātes attīstīja jaunas zināšanas un, kad tās bija pamatotas, uzņēmumi tās varēja izmantot komerciālam pielietojumam. Pārāk daudz zināšanu paliek universitāšu sienās, un jaunu zināšanu attīstībā pārāk maza uzmanība tiek pievērsta uzņēmējdarbības vajadzībām.

⁴ Jauninājumu politikas attīstības virzienu ceļvedī ir uzskaitītas 1340 jauninājumu atbalsta shēmas, kas darbojas 28 valstīs.

Jauninājumu izstrādes modelis ir novecojis. Mūsdienās jauninājumus rada zināšanu tīklos, kas attīstot, uzkrājot un daloties ar zināšanām, veicina ideju strauju attīstību produktos un pakalpojumos.

Šāda sadarbība starp universitātēm, lieliem un maziem uzņēmumiem, izpētes un zināšanu nodošanas institūtiem, investoriem vai pat lietotāju un patērētāju asociācijām vislabāk tiek īstenota kopās — ģeogrāfiski norobežotās teritorijās, nodrošinot tiešu saikni starp esošām ieinteresētām pusēm un piesaistot jaunas. Praksē arvien biežāk un vairāk pierādās, ka uzņēmumi, kas sadarbojas šādās kopās, pieder pie novatoriskākiem uzņēmumiem Eiropā⁵. „Kopu politika” (*Cluster policy*) ir kļuvusi par nozīmīgu dalībvalstu jauninājumu stratēģijas elementu, kas ir jāturpina attīstīt.

Dalībvalstis un universitātes daudz var paveikt un jau veic pašas, lai veicinātu ciešāku sadarbību. Taču lielākas priekšrocības var gūt, ja mēs labāk iemācīsimies izmantot zināšanas un spējas, kas ir pieejamas visā ES. Priekšlikums radīt Eiropas Tehnoloģiju institūtu (ETI) ir novatorisks modelis ciešai sadarbībai starp universitātēm, pētniecības centriem un uzņēmējdarbības aprindām. ETI palīdzēs uzlabot dalībvalstu konkurētspējas pamatu, iesaistot partnerorganizācijas integrētos jauninājumu, pētniecības un izglītības pasākumos, kas atbilst augstākiem starptautiskiem standartiem. ETI palīdzēs apvienot Eiropas resursus, mobilizēt privātā sektora finansējumu progresīvai pētniecībai, piesaistīt labākos pētniekus no visas pasaules, stimulēt novatorisku MVU izveidošanos, un tādējādi tas varētu kļūt par simbolu Eiropas spējai kopīgi strādāt un radīt jauninājumus.

3) Pamatnosacījumu uzlabošana

Zināšanu veiksmīgs komerciāls lietojums nav tikai veiksmes jautājums. Nav pietiekami tikai veikt ieguldījumus pētniecībā un attīstībā. Ir vairāki vispārīgi pamatnosacījumi un nozarēm raksturīgi nosacījumi, kuru nodrošināšana var ievērojami uzlabot apstākļus jauninājumiem un iespējām gūt no tiem komerciālas priekšrocības. Eiropa ir noteikusi kopēju mērķi pētniecības un attīstības izdevumiem un tagad tai jārada pareizi pamatnosacījumi, lai šie ieguldījumi dotu pēc iespējas lielākus ienākumus.

Vispārīgi pamatnosacījumi

Patiesi integrēts vienotais tirgus

Priekšnoteikums plašākiem jauninājumiem ir efektīva konkurence un pilnībā funkcionējošs vienotais tirgus, kas ir pietiekami liels, lai ļautu lieliem uzņēmumiem un daudziem maziem un vidējiem uzņēmumiem konkurēt visā pasaulē.

Jauninājumu finansēšana

Acīmredzami ir ļoti svarīgi, lai personas, kurām ir labas idejas, varētu rast finansējumu savu ideju īstenošanai. Tas nekad nav bijis viegli, taču pēdējo gadu laikā sākumposma finansēšana ir kļuvusi daudz grūtāka. Riska kapitāla fondu interese par ļoti maziem ieguldījumiem ir mazinājusies. Tas ir izraisījis parādību, ko daudzi sauc par „pašu kapitāla nepietiekamību”. Rezultātā daudzu perspektīvu ideju realizēšanu nav iespējams uzsākt. Turklāt pārāk daudziem strauji augošiem MVU vajadzīgais kapitāls ir jāmeklē citur (piemēram, Amerikā).

---

⁵ Salīdz. ar *Innobarometer 2006* – www.europa-innova.org

Šai problēmai nav nekādu maģisku risinājumu. Dažas dalībvalstis ir piedāvājušas nodokļu atvieglojumus tā sauktajiem „biznesa eņģeļiem”, kas vēlētos veikt ieguldījumus mazos uzņēmumos ar augstu riska pakāpi. Tiks veicināta labas prakses apmaiņa un izpētīti citi valsts politikas aspekti, kas varētu būt noderīgi šīs problēmas risināšanā.

Intelektuālā īpašuma politika 21. gadsimtā

Tiklīdz ideja ir izstrādāta, tās īpašniekam ir svarīgi nodrošināt juridiskās tiesības uz tās lietošanu. Daudziem uzņēmumiem intelektuālā īpašuma tiesības parasti ir galvenais aktīvs un konkurences priekšrocību avots.

Kaut arī pastāv dažādi viedokļi par visefektīvākās sistēmas izveidi, vairākums uzskata, ka Eiropas pašreizējais rūpnieciskā un intelektuālā īpašuma tiesību režīms nav spējis sekot līdzi ātrai (vienotā) tirgus integrācijai, straujām tehnoloģiju izmaiņām un mainīgām uzņēmējdarbības metodēm.

Eiropai steidzami ir vajadzīga skaidra, saskaņota un 21. gadsimtam piemērota intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības sistēma, kas ietvertu šādus principus:

- **augsta kvalitāte:** intelektuālā īpašuma tiesībām jābalstās uz stingriem pārbaudes standartiem, ko piemēro, vērtējot novitāti un izgudrojuma nozīmības pakāpi. Zemas kvalitātes patentu sistēma ir juridiskas nenoteiktības un tiesisku strīdu avots;
- **pieejamība:** pieejamas patenta procedūras, kas līdzsvaro izmaksas ar kvalitāti un tiesisko noteiktību, ir prioritāte, jo īpaši attiecībā uz MVU;
- **konverģence:** vienots tiesību aktu skaidrojums un vienādas tiesas procedūras paaugstina juridisko noteiktību un ievērojami mazina izmaksas;
- **līdzsvars,** ar ko nodrošina lietderīgu izgudrojumu izdevīgu izmantošanu un vienlaikus ideju brīvu apriti Eiropas dinamiskajā informācijas sabiedrībā.

Rentabla Kopienas patenta pieņemšana ir svarīgākais solis. Tikmēr, lai novērstu būtiskus šķēršļus jauninājumiem, dalībvalstīm un Komisijai kopīgi jāpanāk lielāka spēkā esošās patentu sistēmas efektivitāte, uzlabojot veidus Kopienas instrumenta izmantošanai. Eiropadomei ir jānorāda, ka traucējumu novēršana šajā jomā ir augstas prioritātes uzdevums, par ko Padomei un Komisijai ir jāsniedz risinājumu priekšlikumi noteiktā termiņā. Turklāt Komisija ir uzsākusi plaša mēroga intelektuālā īpašuma tiesību politikas pārskatīšanu un līdz 2007. gada pavasara Eiropadomes sanāksmei ierosinās konkrētus pasākumus, lai izstrādātu mūsdienīgu un pieejamu sistēmu.

Atvērtu un savstarpēji savietojamu standartu ātrāka noteikšana

Ja idejas ir pamatā komerciāliem produktiem, ir svarīgi, ka tiek radīti Eiropas standarti, kas nodrošina, ka produktu var laist tirgū un veiksmīgi izmantot kopā ar citām ierīcēm.

No standartiem var būt atkarīgs tas, vai jaunās tehnoloģijas būs sekmīgas vai neveiksmīgas. Ja 1987. gadā nebūtu panākta vienošanās par vienotu GSM standartu, kura izstrāde bija iespējama, pateicoties ES finansētiem pētniecības un attīstības pasākumiem, Eiropa nebūtu sasniegusi globāla līdera stāvokli mobilo sakaru jomā.

Tomēr tādos strauji mainīgos tirgos kā augsto tehnoloģiju produkti mūsu standartu noteikšanas procedūra ir kļuvusi pārāk lēna, aizvien vairāk standarti tiek noteikti ārpus Eiropas *ad hoc* organizācijās, kurās Eiropas sabiedrībām ir tikai ierobežota ietekme. Tāpēc standartizācijas iestādes ir ieviesušas jaunas un mazāk formālas darba metodes, kas ļauj ātrāk panākt vienošanās, taču tiek noteikti dažādi savstarpēji nesavietojami standarti, kā tas nesēn notika saistībā ar mobilās televīzijas standartiem. Tas nozīmē, ka nevar attīstīties vienotais tirgus un rodas papildu izdevumi iekārtu un pakalpojumu lietotājiem un piedāvātājiem.

Šāda situācija nevar turpināties. Komisija steidzami apspriedīsies ar nozaru pārstāvjiem un iesniegs priekšlikumus risinājumiem, kas ļaus attīstīt standartus tik ātri, lai spētu sekot ļoti īsiem jauninājumu cikliem un nodrošināt pilnu savietojamību.

Nozarēm raksturīgi nosacījumi

Vispārīgu pamatnosacījumu uzlabošana palīdzēs īstenot jauninājumus visiem uzņēmumiem, tomēr globāli panākumi ir atkarīgi arī no pareizu nosacījumu radīšanas atsevišķās nozarēs.

Pastiprināsies esošā tendence izstrādāt bezvadu tehnoloģijas. Bez patiesi vienotas Eiropas pieejas visa spektra pārvaldībā šo tehnoloģiju attīstība kavēsies. Vēl viena daudzsološa tehnoloģija ir atjaunojamās degvielas, šajā jomā ir nepieciešami risinājumi infrastruktūras pārveidošanai un izplatīšanas ierobežojumu novēršanai. Tie ir piemēri jomām, kurās pareizi valsts politikas lēmumi var radīt ievērojamas konkurences priekšrocības Eiropas rūpniecībai.

Citās jomās, piemēram, resursu efektīva izmantošana un ekojauninājumi, valdībām ir jānodrošina tiesiska prognozējamība, kas ļautu uzņēmumiem plānot savos ieguldījumus. Tās var rādīt piemēru, nodrošinot sabiedrisko celtnu atbilstību augstākajiem standartiem. Tā vietā, lai iegādātos standarta produktus, tās var lietderīgi izmantot iepirkumiem paredzētos līdzekļus, pieprasot inovatīvus risinājumus. Tādējādi tās var radīt nepieciešamo pieprasījumu, lai tiktu izstrādāti, piemēram, energoefektīvi autobusi vai kvalitatīvas atkritumu pārstrādāšanas iekārtas.

Veselības aizsardzība un izglītība ir jomas, kurās valdībai ir īpaši aktīva loma, tāpēc tās var sevišķi plaši izmantot savus līdzekļus vai organizatoriskās prerogatīvas, lai veicinātu tādu jauninājumu izmantošanu, kas uzlabo tās dienestu kvalitāti un efektivitāti. Kopumā var teikt, ka valdības var pozitīvi ietekmēt jauninājumus, veicot valsts pārvaldes modernizāciju un izmantojot e-valdības iespējas.

Īstenojot iniciatīvu veicināt vadošu tirgu rašanos, Komisija veiks nozaru analīzi ar ārējo ekspertu palīdzību jomās, kurās ir potenciāls jaunam pieprasījumam pēc novatoriskiem produktiem un pakalpojumiem. Ar minētās analīzes palīdzību tiks precizēti novēršamie šķēršļi un tiks izvērtēts, kā vislabāk izmantot valsts politikas instrumentus tam, lai modernāko un tradicionālo nozaru daudzsološākie risinājumi varētu iekļūt tirgū un gūt globālus panākumus.

IV. NOBEIGUMS

Jauninājumu veicināšanai ir daudzi aspekti. Atsevišķu valstu un reģionu panākumi, radot patiesi veicinošu vidi jauninājumiem, bija iespējami, pateicoties apzinātam politiskam lēmumam par stratēģiskas pieejas noteikšanu jauninājumiem, izstrādājot galvenos politiskos pamatnosacījumus un nodrošinot to īstenošanas kontroli augstākajā politiskajā līmenī.

Eiropadomes neoficiālā sanāksme Lahti piedāvā Eiropas līderiem iespēju noteikt skaidras vadlīnijas konkrētās jomās, kas var veicināt Eiropas attīstību, tādējādi veicinot to mērķu sasniegšanu, kas noteikti atjaunotajā Lisabonas izaugsmes un darbavietu stratēģijā. Jaunu struktūru izveidošana nav nepieciešama. Nākamajā pavasara Eiropadomes sanāksmē Lisabonas stratēģijas kontekstā ir jāizskata, vai šo pasākumu īstenošana noris pietiekami ātri.